

normes! Els importa un rave el paisatge! Volen construir i construir, res més”.

L'illa. Josep Candela, “de Guardamar de tota la vida”, és professor associat d'ecologia a la Universitat d'Alacant i mestre d'institut a la població més meridional de parla catalana, una illa del Baix Segura, “un territori bel·ligerant amb allò valencià” que s'apaivaga quan els estudiants de la comarca arriben a la universitat i perceben “la importància de conèixer l'idioma del país”. Com a zona de predomini castellanoparlant que és, els alumnes de primària i secundària tenen dret a demanar l'exempció a l'assignatura de valencià, i és massiva. “Fins fa poc, els directors dels centres ja adjuntaven el full de l'exempció a la matrícula de cada alumne, però també n'han vist la utilitat, i ara no ho fan”, explica.

A Guardamar, però, tampoc la cosa no és per a fer salts d'alegria. Han doblat la població en només deu anys, i Candela observa una “davallada notable” de l'ús de la llengua. “De 17.000 habitants que hi ha, el deuen parlar uns 4.000”, calcula, una “conseqüència clara del boom turístic”. Per a redreçar-hi la situació, Candela i alguns altres acaben d'impulsar l'Institut d'Estudis de Guardamar, “un dels principals objectius del qual és enfortir el valencià”, com ja feia, al municipi, l'associació cultural La Gola. “De Santa Pola cap amunt, sempre han considerat ridícula la nostra parla”, lamenta, “sempre hi ha hagut un sentiment de superioritat, i València no ha fet res per evitar-ho”.

Candela troba “simptomàtic” que no hi haja seguidors del València CF i assegura que la desfeta paisatgística és “brutal”. “A Guardamar encara hem salvat la Pineda i les dunes, però a la resta de la comarca la situació és dramàtica, han construït fins i tot a les canyades! Torrevella és el cas més exagerat, però mireu Catral, Bigastre o Almoradí... L'únic objectiu ha estat construir, construir i construir. Primer s'urbanitzava i després es legalitzava. Un turisme de segona residència molt pitjor que no fer hotels i que ha soterrat l'horta. Els llauradors que en conserven somnien que els requalifiquen el camp.”

Una horta herència de l'època àrab, la immediatament anterior a la ratlla Biar-Busot que va partir el país en dos.

PILAR D'ARTES

“El país és una xulla, i a Alacant ens ha tocat l'os”

Josep Bevià (Sant Vicent del Raspeig, Alacantí, 1933) és un gran coneixedor de les comarques més meridionals. Polític socialista de trajectòria fecunda, avui presideix el consell assessor de l'Arxiu de la Democràcia, adscrit a la Universitat d'Alacant. Repassem amb ell tota aquesta geografia i els esdeveniments socials i polítics que l'han afectada de manera especial.

A 76 anys, Josep Bevià mira enrere i hi albira una vida política fecunda com poques. Potser és per la humanitat i la bonhomia que desprèn, que li confiaren càrrecs de volada en àmbits diversos: conseller durant la preautonomia, senador, vice-president del Congrés dels Diputats, president del PSPV-PSOE...

Sota la Unitat Socialista del País Valencià, coalició que aixoplugava l'antic PSPV i el PSP d'Enrique Tierno Galván, fou senador a la legislatura constituent. El 1979 renovà l'acta, a la llista del PSPV-PSOE, i esdevingué secretari general adjunt del grup socialista al Senat. Com a senador electe que era, també integrava l'Assemblea de Parlamentaris del País Valencià, formada pels diputats i senadors escollits a les tres demarcacions valencianes, l'òrgan que va parir el primer Consell preautonòmic, presidit per Josep Lluís Albinana i de què Bevià

va esdevenir conseller de Cultura. Més endavant va ser diputat al Congrés —del 1982 al 2000—, on fou secretari general del grup socialista les dues legislatures que van del 1986 al 1993, tot coordinant 184 i 175 diputats, respectivament. Encara recorda aquell dia de les acaballes del juliol del 1986 en què un jove llicenciat en dret que tan sols acumulava experiència com a professor ajudant a Lleó i que responia al nom de José Luis Rodríguez Zapatero, va picar a la seua porta...

—Va venir a presentar-se i a saber en què podia col·laborar. Era un tipus espanyol, però, com era lògic, no coneixia tot allò. Vaig parlar amb Àngel Luna [diputat per Alacant, actualment portaveu del PSPV-PSOE a les Corts valencianes], que coordinava els diputats socialistes a la comissió de justícia, per tal que li donara feina. Recorde un Zapatero molt correcte, educat, callat.

Del 1993 al 2000, Bevià passa a la vice-presidència de la cambra baixa. Fins el 1996, vice-president primer i mà dreta de Fèlix Pons, que n'ocupava la presidència. Van ser uns anys difícils, atès que el PP assetjava el PSOE, molt malmès pels casos de corrupció. Ja amb Federico Trillo [també escollit per Alacant] a la presidència del Congrés, la darrera etapa de Bevià a la cambra va ser més plàcida, a la vice-presidència quarta.

De tot aquest passat, però, el nostre protagonista evoca amb un èmfasi especial l'any i escaig que va ser conseller de Cultura amb Albinana, ara fa 30 anys:

—Va ser un període colpidor. Quan tornem a València, la meua dona encara em recorda els dos dies que hi va anar a *presumir*: el primer, quan vaig prendre possessió del càrrec de conseller al Palau de la Generalitat; a continuació hi havia una xicoteta celebració a l'hotel Astoria. En vam eixir dels últims, i allà hi havia, esperant-nos, dues *filades* del GAV [Grup d'Acció Valencianista] amb unes banderes blaves enormes enganxades a uns pals ben gruixuts: "Bevià, catalanista!", ens deien alhora que ens perseguïen... Vam haver d'eixir corrent! I la vegada que la meua dona hi va tornar també vam acabar cames ajudeu-me, per un cas semblant! Fou terrible, tota aquella època... *Las Provincias* em dedicava una plana diària, repetia dia sí dia també que jo era un "catalanista". Les úniques dues vegades que m'han amenaçat de

mort a la meua vida, de fet, han estat per "catalanista". Especialment una, molt ben confeccionada, amb lletres de diari retallades de manera primmirada, que deia: "Bevià, amb l'or català pagaràs la teua sepultura!" Em va fer ben famós, María Consuelo Reyna [aleshores directora de *Las Provincias*]. Els lectors no s'estaven de dir-me el nom del porc, al diari: "venut", "traïdor"...

—**Mai no ho oblidareu, tot allò.**

—És impossible. Com us dic, aquella època va ser molt intensa. Del 1979 al 1982, com a senador, els debats més durs que vaig tenir eren relacionats amb la llengua. L'oponent era Manuel Broseta [de la UCD], que havia estat progressista durant bona part dels anys 70 i que, per la influència de *Las Provincias*, va assumir els postulats més secessionistes. A diferència de la resta d'autonomies bilingües, el Senat no aprovava un decret sobre bilingüisme per al País Valencià. Vaig fer un parell d'interpel·lacions apressant el govern de la UCD, i a la fi va costar sang que feren aquell pas... Amb motiu del debat estatutari, també vaig tenir debats duríssims amb Broseta per culpa de la llengua.

—**Havíeu mamat la llengua al poble, a Sant Vicent del Raspeig, municipi a tocar d'Alacant. Com recordeu el Sant Vicent de la vostra infantesa?**

—Els records més antics que en tinc són de la immediata postguerra. A Sant Vicent gairebé tothom era valencianoparlant. Jo no vaig aprendre el castellà fins que no vaig arribar a l'escola. La gent feia broma de les famílies de parla valenciana que educaven els fills en castellà i que en deixaven anar de ben bones: "¡Deja el gato, que te *arrapa!*" o "yo me levanto de músculos", per exemple. Fins els anys 60 no va arribar la immigració forta, sobretot provinent d'Albacete i de Jaén, que és la que alterà el panorama. El Sant Vicent de la meua joventut no superava els 6.000 habitants, i ara en té vora 60.000!

—**Ara costa de sentir-hi el català?**

—Has de trobar gent molt major, que són els que el parlen normalment, però la gran majoria dels seus fills han estat educats en castellà. Jo, per exemple, sóc de parla valenciana i provinc d'una família valencianoparlant, però la meua cultura és castellana: vaig estudiar en castellà, vaig fer el batxillerat a Alacant,

PHILIPPOUS

A la transició, Bevià va capir “un sentiment d’unitat, un ferment que buscava la unitat del país... Tot allò es va trencar. La dreta ha introduït elements diferenciadors, i el PSPV ha caigut en la trampa”.

i si posaves una *v* on havia d’anar una *b* la professora t’esbroncava i et deia que calia parlar en castellà, per no fer tantes faltes d’ortografia... I, per acabar-ho d’adobar, vaig fer la carrera de filologia clàssica a Madrid. Culturalment, doncs, sóc més ric en castellà que no en valencià. Forme part de la generació perduda, aquella que va prendre consciència de la seua identitat massa tard. Vaig aconseguir una càtedra de professor d’institut a Vigo, i quan m’escrivía amb mon pare, a qui mai no vaig dir ni pruna en castellà,

ho fèiem en castellà. Ni tan sols n’erem conscients! És quan es funda el CEU a Alacant, quan vénen professors universitaris de València, que prenc consciència que he estat víctima d’un frau. “Algú m’ha enganyat, algú m’ha amagat la meua llengua!”, em deia. “A mon pare i a mi ens han enganyat!”, m’enervava, i allò em va fer prendre una posició política complementària al socialisme.

—Hi ha cap província de l’estat espanyol més diversa que Alacant? És ben plural, i no sols lingüísticament.

—És que a la Marina mateix, hi ha una diferència enorme entre la costa i l’interior, on la llengua és molt més viva. A la costa, en canvi, recorde els primers mítings que vaig fer a Dénia o a Calp, que eren un problema. Si els feies en castellà, algú et demanava que els feres en valencià, però si els feies en valencià, la reacció era furibunda: “¡En castellano, en castellano, en castellano!” Benidorm mateix era un problema. Potser només hi havia l’excepció de la Vila Joiosa. Era complex, perquè hi venia gent atreta pel socialisme que no entenia que no parlàrem en castellà. La immigració hi havia estat molt forta. En canvi, a l’interior, com crec que encara passa, els ofenies si els parlaves en castellà. Més al sud, al Campello o a Xixona, la cosa canviava. A Alcoi hi havia algunes vacil·lacions, perquè també van rebre molta immigració, però de manera més lenta, cosa que permetia d’integrar-los.

—Continueu resseguint el mapa.

—Al Vinalopó hi havia de tot: al nord, a Beneixama, la Canyada i el Camp de Mirra, el valencià era la llengua viva; Villena sempre ha estat castellana; i més al sud, et trobes casos com el d’Elda i Petrer, en què el castellanisme d’Elda ratifica el valencianisme de Petrer... La rivalitat és tan gran que n’hi ha prou que l’un parle en castellà perquè l’altre parle en valencià. Amb motiu de la repoblació, a Elda van anar-hi els manxecs, i a Petrer, gent de l’Alcoià. Més al sud, a Novelda i Monòver, que són valencianoparlants, la cosa canvia: “Parla en castellà!”, m’han suggerit companys de partit en alguns mítings. “El vot és el vot”, em deien.

—Al Baix Vinalopó i al Baix Segura també hi ha hagut alteracions?

—A Elx m’he trobat situacions molt semblants a les de Novelda i Monòver, i cada vegada em recorda més Alacant, als veïns de la qual, els il·licitans, els deien “alicantino, borracho y fino”. Les fàbriques eren a Elx, i la hisenda, a Alacant. I al Baix Segura, recorde una visita a Oriola amb motiu de la llei d’ús del valencià, en què els pares no volien que els fills estudiaren valencià, s’estimaven més que estudiaren anglès, que veien molt més útil. “Què es parla més al món, l’anglès o el castellà?”, vaig preguntar-los. “Anglès”, em van contestar. “I per a què volem el castellà, doncs?” Aquell dia gairebé he d’eixir corrent, també! [Riu.]

—I la ciutat d'Alacant?

—L'ús social de la llengua no s'ha estès, però afortunadament sí que s'ha incorporat l'ensenyament de l'idioma al col·legi sense gaires problemes, una cosa important. És una qüestió lleugerament positiva, com també que l'ajuntament faça algunes publicacions bilingües.

—Podríeu definir tota la província d'Alacant amb una sola paraula?

—Sense caure en el tòpic, no: és un mosaic. O un trencaclosques, també.

—Un maldecap?

—[Riu.] Bé, tot plegat és producte de la divisió de la conquesta. La línia Biar-Busot marcava el límit entre l'antic Regne de València i Castella. El carrer més important d'Alacant és Alfons el Savi! Després va venir Jaume II, però les línies mestres ja s'havien traçat. En segon lloc, hi té molt a veure la repoblació després de l'expulsió dels moriscos, que provoca casos com el d'Elda i Petrer, però també com el de Tàrbena, repoblada per mallorquins. No ens cal anar a les Illes, per tastar una bona sobrassada! I en tercer lloc, hi ha la immigració que comença els anys 60, que encara ho diversifica més tot. I avui, en alguns indrets, es parla més l'anglès que no cap altra llengua. És una província complexa, sens dubte.

—Com més va, més.

—Sí. Ara enyore la campanya "Per un estiu jove i autònom", del 1978. Amb un milió de pessetes, vam fer milers d'actes! Hi havia grups de teatre, de música o d'esports que ens demanaven de poder posar, als cartells dels actes que organitzaven, la inscripció "Amb el suport de la Conselleria de Cultura", encara que no reberen ni un duro! Hi havia un sentiment d'unitat, un ferment que buscava la unitat del país... Tot allò es va trencar, i caldria reprendre-ho novament. La dreta ha introduït elements diferenciadors per tal de potenciar això, i el Partit Socialista ha caigut en la trampa, com ha passat amb la creació d'executives provincials.

—De quins altres elements parlem?

—La llengua n'és un. "No parlem el català", insisteixen, però hi ha tot d'elements comuns amb Catalunya. "La llengua és la que tu parles", i això ha fet que els de Sant Vicent diguen que els d'Alcoi

"El votant del PP d'Alacant encara és frontista envers València"

no parlen valencià, perquè "el valencià, és el que parle jo, els alcoians parlen mig català". Trencar, trencar, trencar... Això, la dreta ho ha sabut fer molt i molt bé.

—Feu esment a la unitat del país, però el PSPV-PSOE mai no ha tingut un secretari general de les comarques alacantines o castellanenques.

—Això depèn del nombre de delegats al congrés nacional. Sempre hi ha hagut un repartiment de tasques, però: quan Joan Lerma n'era secretari general i president de la Generalitat, Antoni García Miralles —que tenia molt de pes a Alacant— presidia el partit i les Corts valencianes. I al breu període de Joan Romero com a secretari general [1997-1999], jo presidia el partit.

—El PSPV-PSOE governà Alacant fins el 1995. Va perdre's l'oportunitat de fer una ciutat més amable?

—Home, Alacant és una ciutat difícil. En tot cas, el període de Lassaletta com a alcalde [1979-1991] va ser positiu. Potser perquè l'ombra de Felipe Gonzalez tot ho cobria, el partit estava força vinculat a la societat alacantina. Malauradament, ens hem distanciat. Comptat i debatut, però, el millor alcalde d'Alacant ha estat Àngel Luna. Va tenir la mala sort de governar del 1991 al 1995, durant la brega amb el PP, la corrupció, Luis Roldán i companyia. Des del 95, el PP, des d'un populisme i clientelisme molt gran, ha mirat de fer seus moviments sobretot festius, com ara els moros i cristians, les fogueres, el reviscolament de la setmana santa... Paral·lelament, el PSPV de la ciutat s'endinsà en un túnel, amb un secretari general, Àngel Franco, que només feia que perdre eleccions però que comptava amb prou suport intern per a continuar al càrrec. Quan els partits cauen al parany del clientelisme, malament.

—El PP esbomba l'"orgull de sentir-se valencians". Per què aquesta idea encaixa a la societat alacantina?

—El votant del PP d'Alacant encara és frontista envers València. A Alacant

la gent és del Madrid o del Barça, no del València. I València n'és responsable, en part: s'ha dit molt, i és cert, València no veu més enllà de l'Horta. A Lerma mateix li costava de baixar per ací! I avui el PP s'ha partit a Alacant, entre els seguidors de Ripoll i els de Camps.

—El PP té més militants a la província d'Alacant que no a la de València.

—Hi preval el clientelisme i el populisme, com us deia abans. Hi ha tot de gent que exclusivament se sent vinculada "a Alacant", no a Camps ni a València.

—L'accés d'un benidormer com Eduardo Zaplana a la presidència del Consell tampoc no rebaixà la tensió i ajudà a sentir-se més valencians?

—No. Va desactivar el frontisme, sense ajudar massa la ciutat d'Alacant. Va centrar-se a impulsar Benidorm i la CAM. De tota manera, mai no ha passat com al País Basc. Allà van ser més intel·ligents: Bilbao i Sant Sebastià van cedir la capital a Vitòria, justament on se sentien menys bascos. És a Vitòria on hi ha la *lehedankaritza*, el Parlament... I això ajuda molt. Per ací, molts diuen que el País Valencià és com una xulla, i a Alacant ens ha tocat l'os. Només tenim el síndic de greuges! No era possible de fer res més, per incorporar-la?

—És una societat especialment conservadora, l'alacantina?

—El problema és que la bretxa entre els polítics i el poble és cada volta més gran. Hi ha una manca de connexió total, una gran desconfiança envers els polítics. I si tots són iguals, guanya la dreta, que almenys abaixa els impostos.

—Quina allau immigratòria ha despersonalitzat més el sud del país?

—El fenomen migratori és històric i no cal entendre'l com un fet negatiu. El teixit social canvia, i el de dins ha d'incorporar els nouvinguts, cosa que no ha passat. El problema és que aquest fenomen ha estat brusc i ràpid, ací. Però què podies fer a Sant Vicent, si hi havia 6.000 habitants i de colp n'han vinguts 50.000? És com l'acudit de Gila: "Capità, capità, he fet vint presoners". "Molt bé, dueu-los ací de seguida!", li respon. "I com ho faig, si no em deixen?"

"Elx cada vegada em recorda més Alacant"